

TRAFICUL DE FIINȚE UMANE - „O INDUSTRIE EXTREM DE PROFITABILĂ”

Niculae GAMENT-ANTONIU*

ABSTRACT: *In the present day international context, Romania – a South-East European country, situated at the confluence of the roads that link the East to the West of the continent, and the South of Asia to the Northern and Western Europe – is included on the “Balkan Route” of illegal migration, a fact which influences all important activity domains of society including the security of the state and of its citizens.*

One of the major problems of the last decade, at a national and international level, is the trafficking in human beings, which is often linked to the illegal immigration and constantly growing. Trafficking in human beings is a serious crime which harms the human rights, having deep economic and social consequences, due to the obscurity, mobility and aims of this phenomenon.

KEYWORDS: *illegal migration, the trafficking in human beings, prostitution, search, modern slavery*

JEL CLASSIFICATION: *K 14*

Migrația umană este un fenomen cunoscut din cele mai vechi timpuri. El se manifestă și în prezent și, cu siguranță, se va manifesta și în viitor, evoluția societăților umane având la bază și mobilitatea.

Din punct de vedere juridic, migrarea poate fi o expresie practică a năzuinței firești a omului spre cunoaștere, comunicare și confort, a cărei evoluție a condus în epoca modernă la consacrarea dreptului legitim intitulat „dreptul la liberă circulație” al persoanelor.

România are, încă din antichitate și evul mediu, tradiții îndelungate de gazdă a celor de alte nații care, dintr-un motiv sau altul, au fost nevoiți să se refugieze din ținuturile natale, întregind, dacă mai era cazul, istoria atât de frământată și patrimoniul cultural atât de bogat al poporului român.

Situația la frontierele României a fost și este influențată și de situațiile sociale, politice sau de altă natură din țările Asiei Centrale, Orientului Mijlociu și Africii de Nord, în special, prin exodul grupurilor de migranți care folosesc țara noastră drept țară de tranzit pentru a ajunge în Occident.

* Ph.D. candidate, assistant, Law Faculty, „Romanian-American” University, București, ROMANIA.

La o succintă analiză asupra fenomenului migrației, putem constata că nu este ceva întâmplător sau specific unei anumite perioade ori spațiu geografic. Omenirea a simțit din cele mai vechi timpuri nevoia de mobilitate, de migrație, pentru a exista, a se dezvolta.

În epoca modernă, după constituirea și consolidarea statelor naționale, după instituirea unor norme statale și apoi armonizarea acestora prin convenirea unor reglementări cu caracter internațional, prin convenții și acorduri între state privind stabilirea (determinarea) cetățeniei, regimul circulației transfrontaliere, fenomenul migrației a căpătat caracteristici mai clare și interpretări pertinente.

Unul dintre instrumentele bază în controlul migrației pe teritoriul național îl reprezintă cadrul legislativ în domeniu. Acest instrument oferă autorităților suficiente posibilități ca să acționeze asupra anumitor factori generatori de migrație sau care pot stopa migrația pe anumite segmente. În acest sens, a fost elaborată Strategia Națională privind Migrația, care este permanent adaptată la realitățile prezentului.

Strategia Națională privind Migrația a fost concepută ca mijloc de grupare a tuturor instrumentelor existente la îndemâna autorităților române, care pot fi utilizate în creionarea unei politici naționale eficiente și în controlarea fenomenului migrației pe teritoriul României.

Controlul admisiei străinilor pe teritoriul național reprezintă o pârghie folosită de autoritățile unui stat pentru protecția cetățenilor proprii și a intereselor naționale, cu respectarea cerințelor dreptului internațional. În acest sens, politica unui stat trebuie să mențină un echilibru între facilitarea admisiei pentru anumite scopuri, pe de o parte, și restricționarea intrării din rațiuni ce privesc ordinea și sănătatea publică, sau dorința de a proteja piața de muncă internă.

Cauzele, formele, sfera și intensitatea de manifestare a fenomenului migraționist au fost foarte diferite atât ca timp, perioadă (antichitate – epoca modernă), cât și în raport cu zona de manifestare (regional sau global).

Sub aspect cauzal, fenomenul migrației are la origine, în primul rând, factori economici, diferențele, uneori discrepanțele dezvoltării dintre state, factorii demografici deosebiți (țările dezvoltate înregistrează o tendință de stagnare a natalității, pe când în țările slab dezvoltate, natalitatea este foarte ridicată), conflictele interetnice armate, catastrofe naturale, cutremure, inundații, secete prelungite, precum și o serie de condiții cu caracter obiectiv sau subiectiv: încălcări flagrante ale drepturilor omului, etc.. Relevant este în acest sens cazul unor țări considerate „sărace” cum sunt țările din Africa, unele țări din America de Sud sau Asia, unde se înregistrează valuri masive de imigrare, populațiile din aceste țări căutând locuri de muncă mai bine plătite, în țările dezvoltate din punct de vedere economic.

Cauzele migrației sunt uneori foametea, sărăcia, șomajul, iar migranții mai recurg și la serviciile unor rețele de traficanți de migranți, din nevoia disperată de a supraviețui, de data aceasta migrația devenind ilegală. Grupările criminale au preluat controlul acestui fenomen, profitând de disperarea în care se află persoanele care doresc să migreze în căutarea unui trai mai bun.

Din cele 92 de state declarate oficial „țări sursă” în migrarea populației, România s-a confruntat cu migranți ilegal din Afganistan, Albania, Algeria, Angola, Armenia, Bangladesh, Burundi, China, Congo, Egipt, Etiopia, Iordania, Irak, Iran, India, Liban, Nigeria,

Pakistan, Rwanda, Sierra-Leone, Siria, Somalia, Sri-Lanka, Sudan și Turcia, cărora li s-au alăturat cetățeni aparținând Republicii Moldova, din state ale fostei Uniuni Sovietice, dar și din alte țări. Pentru majoritatea migraților România reprezintă doar o țară de tranzit în drumul către Occident, dar o parte dintre aceștia își manifestă intenția de a rămâne definitiv pe acest teritoriu.

Deschiderea, după 1989, a granițelor țărilor din fostul bloc comunist, garantarea libertății de mișcare, liberalizarea schimburilor de mărfuri și servicii, circulația rapidă a informațiilor au permis terorismului și crimei organizate efectuarea unui salt important din punct de vedere al sferelor de acțiune, organizațiile teroriste și criminale și-au adaptat rapid structura, metodele și mijloacele utilizate la noile realități, au diversificat formele de pregătire a personalului și au asigurat o mai pronunțată conspirativitate rețelilor, membrilor și activităților.

În arsenalul grupărilor infracționale se regăsesc, în diferite proporții, folosirea violenței, șantajul, coruperea oficialităților publice și chiar acțiuni aparent legale, dar care urmăresc scopuri cu caracter delictuos. Grupurile criminale acumulează venituri substanțiale pe care în mod frecvent le folosesc pentru a penetra și controla organismele legale. Corupția creează un climat propice de complicitate, încurajează camuflarea, asigură criminalilor condiții ca să-și atingă scopurile cu mai puține riscuri și subminează instituțiile din chiar interiorul lor. Corupția este un fel de cost de producție pentru serviciile sau înlesnirile ilegale prestate. Prin corupție, arma cea mai teribilă și perfidă, crima organizată urcă spre vârful societății, cuprinzând instituții vitale ale statului, sugrumând libertatea și independența acestuia, punând în pericol siguranța sa.

Corporația criminală este alcătuită din toate bunurile și serviciile antrenate în scopul desfășurării unei afaceri ilegale. Bunurile pot fi atât ilegale (arme) cât și legale (computere). Organizațiile criminale sunt alcătuite din oameni care dispun de mari sume de bani și de relații în multe sfere ale societății.

De asemenea, serviciile pot fi legale sau ilegale precum traficul de persoane (imigrare, prostituție), trafic de droguri tari și ușoare, trafic de arme, speculă, transport rutier, folosirea frauduloasă a fondurilor U.E., contrabandă cu țigări și tutun, traficul internațional de automobile furate, jocuri de noroc, furtul obiectelor de artă și arheologie, activități bancare și financiare, fraudă cu cărți de credit, comerț cu animale rare, licitații publice, servicii publice, construcții de clădiri, investiții în bunuri imobiliare, activități agricole, strângere de fonduri prin speculă sau camătă, catering, baruri, restaurante, hoteluri, localități turistice, etc.

Organizațiile criminale constituite pe teritoriul unei țări își formează, de regulă, legături cu indivizi afaceriști sau chiar grupări din alte țări, dispuse într-o anumită zonă geografică, își internaționalizează acțiunile criminale după anumite strategii bine conturate.

Escrocarea forței de muncă, traficul cu ființe umane (migranți, copii, femei), traficul de droguri, jocurile de noroc, camăta, omorul, răpirea de persoane, șantajul, prostituția, contrabanda, contrafacerea și plasarea mijloacelor de plată false, corupția reprezintă capitole de bază ale activităților criminale, profiturile fiind canalizate spre alte afaceri legitime, prin sisteme complicate de spălare a banilor.

Crima organizată în multe state constituie „cancerul” perfect care vlăguește puterea societății, amenință integritatea guvernelor, determină creșterea taxelor ce se adaugă la

prețul mărfurilor, periclitează siguranța cetățenilor, agenților economici aflați în competiție, controlează prin forța banului sindicatele, care au o puternică influență politică și economică, prin infiltrarea în diferite afaceri legale.

Migrația ilegală în scopul exploatării persoanei este componenta cea mai dinamică a crimei organizate. Volumul migrației internaționale și în special al celei determinate de cauze economice pe traseul sud-nord a crescut în mod dramatic. Migrația ilegală a devenit la nivel mondial o mare afacere, grupările criminale din domeniu câștigând sume de bani foarte mari, în fapt, ele reprezentând adevărata problemă în ceea ce privește gestionarea migrației.

Grupările criminale au preluat controlul acestui fenomen, au introdus elemente organizatorice noi, dispun de mijloace de falsificare a documentelor și controlează companii de transport maritim, feroviar și rutier, transformând totul într-o industrie extrem de profitabilă. Pe diverse segmente, grupările criminale cooperează și cu alte organizații ilegale, sporind astfel profitul obținut. Migrația ilegală a devenit o afacere de miliarde, grupările criminale din domeniu câștigând sume de bani foarte mari.

Dinamica migrației ilegale și a traficului de persoane au determinat și favorizat specializarea unor persoane în migrația clandestină prin călăuzire prin filiere și rețele de traficanti coordonate de puternice organizații internaționale cu o structură bine pusă la punct.

Sumele mari ce se pot obține din aceste activități, sume care rivalizează cu banii obținuți din traficul cu droguri, reprezintă un factor de risc, deoarece filierele, pentru a nu putea fi penetrate, oferă „servicii complete”, care constau în: documente falsificate, călăuzire, transport, iar plata se face la destinație, pentru ca, în cazul în care un grup este depistat în trecere ilegală a frontierei, să nu divulge date despre traficanti.

În astfel de cazuri, sumele depășesc în medie 2.500 euro/persoană, fondurile fiind folosite pentru plata membrilor rețelelor, achiziționarea de logistică performantă, inclusiv asigurarea asistenței juridice pentru membrii filierelor descoperiți în scopul obținerii libertății acestora sau aplicarea unor sancțiuni penale cât mai blânde. Un alt factor de risc este reprezentat de percepția parchetului și justiției asupra pericolului social produs de infrațiunea de trecere ilegală a frontierei, socotit un pericol minim pentru că nu generează prejudicii materiale în defavoarea statului sau persoanei, de aici rezultând sancțiuni mici aplicate doar celui depistat în trecere ilegală a frontierei, care nu mai depune mărturie despre traficant, de frică sau datorită faptului că nu este inclus în programul de protecție a martorului, dosarul penal fiind rezolvat *ut singuli*, fără alte cercetări, doar cu privire la fapta migrantului.

În limbajul cotidian, migrantul este considerat și tratat ca un intrus, de cele mai multe ori neagreat. Suferințele aproape inimaginabile ale migrantilor ilegali au stârnit interpretări și etichetări bizare în publicațiile occidentale: „oameni ai nimănui, gunoierii metropolelor (occidentale), desperandos, sclavi moderni” (nu numai că desfășoară munci inferioare și prost plătite, dar și cu pericolozitate ridicată). Până și copiii migrantilor sunt numiți sugestiv mutanți. Postura migrantilor clandestini, de prezență ilegală într-o țară, îi plasează în categoria de virtuali delinvenți (se accentuează tendința suspectării migrantilor pentru toate relele ce se petrec în societate).

Stările prin care trece migrantul ilegal (dificultăți, încadrare, disfuncționalități în modul de viață) provoacă acestuia o sărăcire a vieții spirituale, fapt resimțit inclusiv în plan religios și cultural. Pentru aceștia, viața e percepută ca fiind brutală, tocmai datorită rupturii profunde dintre dorințe, trebuințe și posibilități reale de satisfacere a primelor două. În această situație, cei mai mulți sunt mistuiți de sentimentul frustrării.

Virtuțile drepturilor omului reprezintă suportul psihic al migranților, dar de cele mai multe ori din acest ideal se alege cu iluzii deșarte, deplasarea acestora din țara de origine către statul țintă prin alte țări de tranzit devenind o experiență neplăcută, alegându-se cu traume fizice, psihice, unii chiar pierzându-și viața.

Infraacțiunea de trafic de migranți și anume racolarea, îndrumarea sau călăuzirea uneia sau mai multor persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat, precum și organizarea acestor activități, este prevăzută și pedepsită de Ordonanța de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, prin art. 71 al. 1.

Racolarea poate fi desfășurată în diferite moduri, prin persoane care racolează în mod individual, lucrând prin rețele informale care pot cuprinde membri de familie și prieteni, prin publicitate sau prin intermediari legali sau semi-legali, inclusiv prin agențiile de recrutare care oferă locuri de muncă, de studiu, căsătorii sau călătorii în străinătate.

Uneori, aceste activități de racolare, îndrumare sau călăuzire peste frontiera de stat, ilegal, sunt de natură a pune în pericol viața sau securitatea migranților ori a-i supune pe aceștia unui tratament inuman sau degradant, existând posibilitatea, inserată de legiuitor în cuprinsul Ordonanței de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, prin art. 71 al. 3, să aibe ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.

Victima potențială ar putea fi recrutată în oricare fază a procesului de migrare.

Persoanele sunt recrutate de traficanți în țara lor de origine și apoi sunt traficate către una sau mai multe țări unde sunt supuse uneia dintre formele de exploatare identificate de Protocolul O.N.U. referitor la trafic. Un alt mod este cel prin care persoanele sunt recrutate în țara lor și mutate într-o altă destinație din cadrul aceleiași țări unde ulterior acestea devin victime ale muncii forțate sau ale altor forme de exploatare.

Migranții își părăsesc țara proprie în mod liber și intră într-o altă țară, fie legal sau, de cele mai multe ori ilegal, apoi, traficanții preiau controlul asupra lor. Aceștia sunt de cele mai multe ori traficați fie în țara în care tocmai au ajuns, fie într-o altă țară.

Migranți care ajung într-o altă țară și își găsesc un loc de muncă și doar după ce au intrat în acest loc de muncă sunt supuși muncii forțate, existând opinia potrivit căreia această situație ar trebui să fie subsumată traficului.¹

Toate aceste scenarii presupun încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului la muncă în grade diferite. Conceptul de muncă forțată necesită investigatori care să se concentreze pe constrângerea pe care traficanții o folosesc pentru a înfrânge voința unei persoane. Gradele de constrângere variază mult de la caz la caz, cu unele victime supuse vătămării fizice, în timp ce altele sunt practic inconștiente de faptul că sunt supuse muncii forțate până ce realizează faptul că se profită de statutul lor de migrant pentru a nu fi plătiți.

¹ A se vedea OIM: Traficul de ființe umane și exploatarea muncii forțate. Îndrumar pentru legiuitori și instituțiile de aplicare a legii, Geneva 2005

Într-unul din cazuri, o tânără mamă în vârstă de 19 ani, care locuia într-o localitate de lângă un mare oraș industrial din Serbia, nu-și putea găsi o slujbă datorită situației economice generale precare. Aceasta locuia cu tatăl său, care era alcoolic. În urma unei dispute cu tatăl său, aceasta a decis să-și caute un loc de muncă nu doar în orașul său natal, ci și în împrejurimile acestuia. Aceasta a candidat pentru un loc de muncă de ospătăriță într-o cafenea, a obținut slujba și s-a mutat la oraș.

Proprietarul cafenelei nu i-a plătit niciodată salariul stabilit, a tratat-o într-un mod foarte brutal și a hărțuit-o sexual. În aceste circumstanțe aceasta s-a încrezut într-un bărbat (mai târziu aceasta a aflat că el era prietenul șefului său) care i-a oferit o slujbă ca lucrător în industria sexului într-o bine-cunoscută stațiune italiană, lucrând cu clienți faimoși. Aceasta a consimțit să lucreze pentru un salariu de 1000 EURO. Cu sprijinul unui prieten croat, bărbatul care a recrutat-o i-a făcut rost de un pașaport fals și a transportat-o în Italia de Nord. Imediat ce aceasta a ajuns acolo, i-au fost luate toate documentele iar șeful grupării infracționale a forțat-o să muncească ca prostituată de stradă din Trevizo până la Mestre (11 km). În această zonă operează mafia sârbă, albaneză și rusească care organizează piața sexului.

Când tânăra femeie a refuzat să facă acest lucru, a fost bătută și violată timp de 3 zile și 3 nopți la fel ca și altele care s-au opus. În urma acestei experiențe traumatice aceasta a cedat și a ieșit în stradă, însă cu planul de a evada imediat ce se va ivi ocazia. Aceasta câștiga 800 EURO pe noapte și trebuia să predea banii grupării traficante. După 10 zile aceasta a reușit să scape cu ajutorul unui client italian, reușind să ajungă la frontiera sârbă unde a denunțat întregul caz poliției de frontieră. Majoritatea grupării a fost arestată iar cazul instrumentat la nivelul instanței speciale de crimă organizată din Belgrad. Cu toate că victima a primit asistență și îngrijire profesională în adăpost și spital, aceasta a încercat să se sinucidă de două ori. În urma unor eforturi ulterioare de stabilizare aceasta a depus cu succes mărturie și a fost transferată într-o țară terță pentru a-i garanta siguranța.

Pentru momentul trecerii ilegale peste frontieră din Serbia în Italia, tânăra femeie folosindu-se de pașaportul fals procurat de cel care a traficant-o, s-a considerat, în mod corect, că aceasta era tot o victimă a traficului.

Traficanții transportă victimele departe de locul lor de origine (fie intern, fie dincolo de frontiere) pentru a le scoate din comunitățile lor, de lângă familiile și prietenii lor, pentru a le izola și a le ține mai ușor sub control. Pe parcursul tranzitării, victimele pot fi vândute de la un traficant la altul, fără ca acestea să știe acest lucru și transportate pe parcursul unor călătorii lungi fără o direcție precisă. Pe parcursul călătoriei, victimele fie nu sunt conștiente de ceea ce le așteaptă la locul de destinație sau deja au fost exploatate de traficant și tocmai au fost mutate într-un alt loc. Aceasta creează dificultăți ofițerilor însărcinați cu aplicarea legii de a identifica fie victimele potențiale pentru a împiedica o posibilă infracțiune fie de a descoperi o infracțiune care se săvârșește.

Cu privire la originea victimelor traficului, potrivit O.I.M., „în economiile de tranziție din Europa de est și sud-est, exploatarea economică forțată a fost observată printre muncitorii migranți din Transcaucaz și Asia centrală”. Au fost înregistrate și alte rute de trafic. De exemplu, există un număr mare de muncitori chinezi care sunt traficați de rețele criminale sofisticate, cărora li se iau documentele și care sunt forțați să muncească fără plată în restaurante și în alte afaceri prin sistemul de „sclavie cauzată de o îndatorare” și alte forme de constrângere.

Statisticile arată că mulți copii din diferite țări din Europa de sud-est au fost „vânduți” sau au fost duși în mod ilegal dincolo de frontiere în alte țări și forțați să fie cerșetori sau hoți. Bărbații sunt traficați pentru muncă în regim de sclavie în diferite țări prin firme de plasare de forță de muncă care le oferă locuri de muncă aparent decente. Rutele de trafic nu sunt niciodată fixe, ci acestea se schimbă și urmează cererea din țările și regiunile respective.

De exemplu, cele mai recente rapoarte indică faptul că traficul intern este în creștere. Potrivit P.N.U.D. „numărul femeilor străine” este, din ce în ce mai mult depășit de cel al „femeilor traficate intern” în adăposturile pentru victimele traficului în țările din Balcanii de Vest (Albania, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Serbia și Muntenegru, inclusiv Kosovo). În special în Kosovo numărul victimelor traficate intern este foarte mare².

Formele de exploatare pe care Protocolul O.N.U. referitor la trafic le asociază cu traficul sunt definite într-o serie de alte tratate internaționale. „Exploatarea prostituției altora” se referă la cazurile în care un proxenet sau un exploatare ia în totalitate sau parțial banii pe care un client îi plătește unei prostituate forțate să presteze un act sexual². Exploatarea sexuală se referă atât la exploatarea sexuală comercială (prostituție și producerea de pornografie), cât și la alte situații, care nu sunt în mod explicit identificate de Protocol. „Sclavia sau practicile similare sclaviei” și „aservirea” se referă la situații similare în care persoanele sunt constrânse să muncească pentru alții, fără a fi neapărat „în proprietatea” acestora, îndeosebi în sistemul de „sclavie cauzată de o îndatorare”, practica de a cere cuiva să muncească pentru a-și achita un împrumut atunci când valoarea muncii excede cu mult valoarea împrumutului.³ „Prelevarea de organe” se referă la cazurile de transplanturi de organe care implică donatori în viață cărora li se plătesc sume de bani (sau ale căror rude iau banii în numele lor) în schimbul donării unui organ, cum ar fi rinichiul, sau unor fluide organice către un alt pacient.⁴

Până la ajungerea în statul unde traficanții urmează să obțină câștiguri financiare de pe urma persoanelor traficate, acestea din urmă sunt trecute de cele mai multe ori ilegal peste frontierele statelor. Opinez că acestea sunt victime ale traficului cu ființe umane de la începerea punerii în practică a hotărârii infracționale luată de către traficanți și anume de a exploata respectivele persoane, pe parcursul derulării fazelor activității infracționale și până la încheierea acesteia în oricare din moduri, condiția fiind ca să se dovedească faptul că s-a profitat de starea de nevoie în care se afla persoana la momentul plecării din propria țară, anume foametea, sărăcia, șomajul, situație care să subsiziste și la momentul trecerii ilegale peste frontiera de stat.

În timp ce sunt exploatare, victimele traficului sunt puse într-o situație de dependență totală față de traficanți, pe care trebuie să îi asculte. Teama de răzbunare sau vulnerabilitatea

² Exploatarea prostituției altora este subiectul Convenției ONU pentru eliminarea traficului de persoane și exploatarea prostituției altora (1949)

³ Sistemul de “sclavie cauzată de o îndatorare” și alte forme de ‘statut de aservire’ sunt definite și interzise de Convenția Adățională a ONU privind abolirea sclaviei, comerțul cu sclavi și instituțiile și practicile similare sclaviei (1956)

⁴ Adunarea Mondială a Sănătății a adoptat instrucțiuni în 1991 care interzic traficul de organe umane pentru câștiguri comerciale. A se vedea Organizația Mondială a Sănătății (OMS): Transplantul de Organe Umane, Un raport cu referire la discuțiile purtate sub auspiciile OMS (1987-1991).

față de lege reprezintă un element cheie în acest plan. În această etapă, obiectivul traficantilor – exploatarea victimelor pentru câștiguri financiare – este pe deplin realizat.

În România, prin intermediul Oficiului Român pentru Imigrări (O.R.I.) din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative, sunt derulate programe de consiliere a imigranților privind oportunitățile de locuri de muncă și se organizează cursuri de limba română și cursuri de calificare profesională. În continuare se impune cu prioritate abordarea prospectivă a posibilităților de integrare pe piața muncii precum și asigurarea accesului refugiaților la indemnizații pentru securitatea socială, restricționate în prezent în lipsa documentelor de identitate.

Un sprijin important pentru primire și integrare este oferit, de către Consiliul Național Român pentru Refugiați, organizație non-guvernamentală angajată cu rezultate notabile în administrarea centrelor de primire a refugiaților și solicitanților de azil (împreună cu Oficiul Român pentru Imigrări), în serviciile de consiliere juridică, în programele de instruire și integrare, calificare, învățare a limbii române, asistență medicală etc.

Rațiunea înființării Oficiului Român pentru Imigrări la data de 20 iunie 2007, prin reorganizarea Autorității pentru străini și a Oficiului Național pentru Refugiați a fost aceea ca autoritățile române să își asigure cât mai urgent capacitatea instituțională de îndeplinire a obligațiilor de stat membru al Uniunii Europene, precum și gestionarea eficientă a problematicei din ce în ce mai complexe din domeniul migrației și azilului, la nivel național, ținându-se seama de faptul că orice întârziere în procesul de înființare a noii instituții putea crea sincope în gestionarea problematicei la nivel intern, precum și întârzieri în abordarea pragmatică a admisiei șederii în România a străinilor, în conformitate cu interesul economic al statului român.

O problemă specială este cea a *grupurilor vulnerabile*, în special a minorilor neînsoțiți, pentru care se impune reconsiderarea practicilor de interviu la primire și instruirea adecvată a funcționarilor, practicile greșite putând produce puternice traume psihice. Se recomandă totodată ca, pe lângă O.R.I., singura instituție guvernamentală implicată în gestionarea problemelor minorilor neînsoțiți, cu o activitate ce vizează în special problemele juridice și administrative, să participe la acțiunile în folosul acestei categorii și alte instituții (Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse), astfel încât să se dea răspuns și altor laturi ale asistenței, precum educația, integrarea.

În ceea ce privește reintegrarea, o situație aparte este creată de persoanele ce au fost supuse traficului cu ființe umane, o pondere importantă deținând-o femeile tinere.

Fenomenul nu este însă cunoscut la nivelul societății românești în esența sa, în adevărata sa lumină, percepția fiind afectată de grave stereotipuri. Cel mai adesea tinerele în cauză sunt condamnate moral de către societate, care pune semnul egalității între trafic și prostituție, aceasta făcând repatrierea și reintegrarea deosebit de dificile.

În plan legislativ, autoritățile române au parcurs pași semnificativi privind prevenirea, pedepsirea traficantilor și protecția victimelor, dar în practică se constată încă neajunsuri legate de sprijinul financiar, asigurarea unui adăpost, repatrierea și reintegrarea.

Aspectul cel mai sensibil, până la începerea reintegrării propriu-zise, îl reprezintă aplicarea unei scheme de consiliere psihologică pentru tratarea așa-numitei P.T.S.D. (Post Traumatic Stress Disorder – dezordinea stresului post-traumatic). S-a constatat că abia

după ce victimele traficului ajung într-un mediu primitiv, unde sunt tratate cu respect și li se oferă diferite servicii de asistență, crește semnificativ deschiderea și dorința lor de a primi informații și de a participa la activitățile de reintegrare. Cum foarte puține dintre ele au avut vreodată acces la un suport social sau psihologic, este esențial să se aplice o abordare graduală, atentă în inițierea ședințelor de consiliere, astfel încât să se asigure deschiderea și acceptarea de către victimă a planurilor de suport pe termen mediu și lung.

La scară mondială migrația este relativ redusă, cca. 4% din populația lumii. Fluxuri migratorii importante întâlnim într-un număr relativ moderat de state ale lumii. Nicio țară din lume nu rămâne în afara fluxurilor migratorii internaționale. Acestea sunt fie țară de origine, țară de tranzit sau de destinație pentru migranți, ori dețin toate cele trei atribute simultan. Asemenea fluxurilor financiare, comerciale ori de informații sau idei, creșterea proporției persoanelor ce traversează frontierele naționale se numără între cei mai semnificativi indicatori de măsurare a intensității procesului de globalizare.

Globalizarea și internaționalizarea piețelor determină noi comportamente migratorii, o fluiditate sporită a deplasărilor teritoriale, fenomenele migratorii temporare având o semnificație aparte.

Din punct de vedere al modalității de realizare, migrația se poate face legal sau ilegal, și nu de puține ori la limita dintre legal și ilegal, ceea ce practic însumează diferite metode și mijloace la care recurg migranții, atât pentru a părăsi țările de origine, cât și pentru a tranzita alte state sau de a pătrunde și a se stabili în țările de destinație.

Așadar, fiind o variantă sensibilă a libertății de circulație, și reglementarea migrației se află la confluența dintre normele dreptului intern al statelor implicate în derularea fenomenului emigrare (imigrare) și prevederile statuate în dreptul internațional în acest domeniu.

Raționamentul fundamental, care determină armonizarea sau conjugarea celor două categorii de norme interne/internaționale, îl constituie necesitatea protejării permanente a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, indiferent de locul unde se află sau calitatea ce o dețin: cetățean, apatrid, refugiat.

În acest context, pe cale de interpretare, putem evidenția rolul primordial ce trebuie să i se recunoască clarificării statutului migranților, în mod special acelor care datorită unei stări de necesitate, cum ar fi starea de foamete, sărăcie, șomaj, etc. din propria țară au apelat la serviciile unor grupări criminale specializate în migrația ilegală, grupări care profită de dispariția persoanelor în cauză în scop de câștig material.

Starea de necesitate în care se află migrantul, dublată de sprijinul pe care-l acordă acesta în probarea activităților ilicite ale grupărilor criminale specializate în migrația ilegală și care să conducă la destructurarea rețelei de trafic de migranți respectiv tragerea la răspundere penală a membrilor acesteia ar putea deveni, într-o lege viitoare, cauză care să înlăture răspunderea penală.

Soluțiile date de către instanțele de judecată în cauzele privind trecerea ilegală peste frontiera de stat, faptă prevăzută și pedepsită de art. 70 al. 1 din Ordonanța de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, au fost, de cele mai multe ori, de scoatere de sub urmărire penală cu aplicarea art. 18¹ din Codul Penal.

Adevăratul pericol social îl constituie infracțiunea de trafic de migranți și anume racolarea, îndrumarea sau călăuzirea uneia sau mai multor persoane în scopul trecerii

frauduloase a frontierei de stat, precum și organizarea acestor activități, uneori acestea fiind de natură a pune în pericol viața sau securitatea migranților ori a-i supune pe aceștia unui tratament inuman sau degradant, existând posibilitatea, inserată de legiuitor în cuprinsul Ordonanței de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, prin art. 71 al. 3, să aibe ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.

Este de observat că atunci când legiuitorul prevede și varianta morții sau sinuciderii acesta nu mai folosește termenul de migrant ci pe acela de victimă.

La art. 70 al 4 din același act normativ amintit este exonerată de răspunderea penală pentru săvârșirea faptei de trecere ilegală peste frontiera de stat o anumită categorie de persoane, și anume victimele traficului de persoane.

Protocolului Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și pedepsirea traficului de persoane, în special femei și copii, ca anexă la Convenția Națiunilor Unite împotriva crimei organizate transfrontaliere, cunoscută mai mult sub numele ei scurt de "Protocolul de la Palermo", a stabilit un standard referitor la infracțiunile de trafic. În multe state, legislația specifică luptei anti-trafic a fost elaborată sau se află în curs de elaborare, bazându-se în întregime pe prevederile acestui Protocol.

Articolul cel mai important al întregului document este Articolul Trei, care definește infracțiunea de trafic de persoane ca fiind recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea unei persoane prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane. Exploatarea include, minimum, exploatarea prostituției altor persoane sau alte forme de exploatare sexuală, executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat, ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire sau prelevarea de organe."

Și alte organizații internaționale au elaborat definiții ale fenomenului de trafic de persoane:

Definiția Convenției Europol privind traficul de persoane⁵ subliniază în mod explicit natura predominant sexuală a exploatării victimelor. Referitor la infracțiunile enumerate în articolul 2(2), Convenția conține următoarea definiție:

„Traficul de persoane reprezintă metodele de supunere a unei persoane la dispoziția reală și ilegală a altor persoane, prin folosirea forței, a amenințării cu forța, a abuzului de autoritate, sau a inducerii în eroare, în scopul exploatării prostituției, al exploatării sexuale de orice fel, al abuzului minorilor sau al comerțului cu minori abandonăți.”

În legislația națională, Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane⁶, este principalul instrument de politică penală în materia traficului de persoane astfel încât ea conține, pe lângă norme de incriminare și dispoziții care definesc termenii și expresiile utilizate, dispoziții care privesc prevenirea traficului de persoane, cu indicarea instituțiilor responsabile în acest segment, norme de incriminare a unor infracțiuni aflate în legătură cu traficul de persoane, dispoziții speciale în materia confiscării, impunității,

⁵ Anexă privind articolul 2 al Convenției Europol < Actul Consiliului schițând Convenția bazată pe articolul K3 din Tratatul Uniunii Europene, în legătură cu crearea unui Birou European de Poliție; iulie 1995

⁶ M. Of. nr. 629 din 19 iulie 2005

reducerii pedepselor, dispoziții speciale privind procedura judiciară, dispoziții vizând protecția și asistența victimelor traficului de persoane și dispoziții referitoare la cooperarea internațională.

Articolului 12 din legea amintită incriminează infracțiunea de trafic de persoane și o definește așa cum este prevăzută în cuprinsul Articolului Trei din “Protocolul de la Palermo”,

Această definiție progresivă și modernă are mai multe aspecte pozitive, deoarece reflectă realitatea traficului de persoane din zilele noastre.

În primul rând, ea recunoaște toate formele de trafic. Noțiunea de trafic nu mai este restrânsă la exploatarea sexuală. Definiția se concentrează pe condițiile de muncă forțată, aservire, pe practicile asemănătoare sclaviei și pe sclavie, fiecare dintre acestea fiind definite în mod distinct.

În al doilea rând, ea nu se concentrează în mod exclusiv pe femei și fete, ci recunoaște că victimele pot fi atât femei, cât și bărbați, fete și băieți.

Din cuprinsul Ordonanței de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, art. 71, al 1 – 3, reiese faptul că migrantul este considerat victimă dacă în urma racolării, îndrumării sau călăuzirii în scopul trecerii frauduloase peste frontiera de stat, fiindu-i pusă în pericol viața sau securitatea ori ca urmare a supunerii acestuia la un tratament inuman sau degradant a intervenit moartea sau sinuciderea migrantului.

Existența unui cadru legislativ incomplet referitor la migrație, care nu poate asigura, ca în situația traficului de persoane, protecția victimelor și a martorilor, constituie o cauză care determină dezvoltarea traficului de migrați.

Restricționarea oportunităților de migrare legală în țările de destinație, precum și reglementările foarte restrictive cu privire la migrația legală impuse de țările cu o economie mai dezvoltată, spre care tind victimele traficului, limitează cu severitate orice formă de migrație legală, situație care favorizează traficul. Internaționalizarea grupărilor criminale aduce profituri mari obținute în urma traficului de migrați astfel, se apreciază că traficul cu migrați a devenit un business global cu o cifră de afaceri de peste 7 miliarde de dolari.

Factorii informaționali scăzuți privind realitățile pieței muncii sau nivelul de trai în țările de destinație, posibilitățile reale de angajare în câmpul muncii peste hotare, consecințele muncii la negru determină aprecierea incorectă a șanselor reale de succes, favorizând traficul.

Potrivit unui studiu comandat de O.I.M. în România, s-au identificat o serie de factori care determină vulnerabilitatea la trafic în special a tinerelor, factori care se constituie în tot atâtea cauze care determină și preced apariția traficului de ființe umane, astfel:

- amplasarea geografică „avantajoasă”; România fiind țară de origine, de tranzit și de destinație favorizează dezvoltarea traficului. De asemenea, comunitatea devine o cauză atunci când ne referim la localizarea geografică într-o regiune săracă (majoritatea victimelor traficului provin din Moldova și Muntenia) și rezidența într-o aglomerare urbană (de exemplu, tinerele care locuiesc în marile orașe sunt mai vulnerabile față de trafic, în comparație cu cele care locuiesc în comunități mici, rurale);

- grupurile de apartenență; tinerele care locuiesc într-un mediu instituționalizat sunt semnificativ mai vulnerabile la trafic decât cele care trăiesc singure sau cu familia;

- abuzul și disfuncționalitatea familială, lipsa de comunicare în familie și dezintegrarea socială; astfel, experiența unui abuz, fie în familie, fie într-o instituție, crește substanțial

vulnerabilitatea față de trafic; mediul familial abuziv este un factor generator de migrație și trafic, alimentând sentimentul eșecului în relațiile personale și determinându-le pe tinere să-și caute libertatea în altă parte; pe de altă parte, comunicarea redusă dintre părinți și tinere generează sentimentul de nonapartenență la familie și mărește vulnerabilitatea față de trafic; lipsa unui grup de prieteni accentuează sentimentul dezintegrării și facilitează desprinderea de familie și de comunitate;

- achizițiile și aspirațiile personale; dorința de realizare personală și independență financiară se află într-un raport de directă proporționalitate cu riscul traficării (proiectarea succesului în străinătate este o cauză dominantă în apariția traficului);

În altă ordine de idei, cauzele traficului pot fi raportate la cele cele trei nivele de coexistență: traficul în vederea exploatării sexuale, a exploatării forței de muncă și donarea de organe.

Traficul în scopul exploatării sexuale rămâne cea mai mare și mai importantă formă a traficului, din simplul motiv că va reprezenta întotdeauna cea mai importantă sursă de profit pentru traficanți.

Sărăcia, șomajul, discriminarea pe piața muncii, violența domestică și abuzul determină pentru femei și tinere, în general, nașterea unei dorințe de „evadare către o lume mai bună,” astfel încât ofertele înșelătoare ale traficanților sunt acceptate cu ușurință.

Victimelor care provin din familii dezorganizate, fără o sursă de venit, le sunt oferite locuri de muncă bine plătite în afara țării; în cazul copiilor folosiți la cerșit, părinților li se promite faptul că pentru copii există posibilitatea unei vieți mai bune, vor avea o carieră de succes, li se dau exemple imaginare cu persoane care au avut succes în activitate, li se oferă bani în schimbul copiilor; există cazuri când de asemenea sunt traficați de prietenii acestora, care au o influență asupra acestor persoane sau a părinților acestora (în cazul copiilor). Victimele sunt transportate în altă țară, majoritate sub acoperirea „turismului mascat”.

Se poate spune că, de cele mai multe ori, pentru realizarea scopului propus și anume exploatarea persoanei, astfel cum este definită în art. 2 pct. 2 din Legea nr. 678/2001, așa cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 79/2005, scop care trebuie să existe în momentul săvârșirii faptelor de ducere la îndeplinire a rezoluțiunii infracționale, dar care nu trebuie să fie și efectiv realizat.

Opinez că din momentul recrutării persoanei traficate spre a fi exploatată în vederea obținerii de profit și până la obținerea acestui profit în beneficiul traficantului, victimei nu i se poate schimba calitatea procesuală, nici pentru fapta de trecere ilegală peste frontiera de stat, fiind îndrumată sau călăuzită în acest sens, scopul final fiind acela de obținere a unor beneficii financiare de către o grupare criminală. Pentru a beneficia de calitatea procesuală de victimă pe parcursul procesului penal intentat membrilor grupării criminale și implicit de protecție din partea autorităților statului, trebuie îndeplinită de către persoana traficată condiția de sprijinire a activității probatorii în dovedirea faptelor de natură infracțională a membrilor grupării și de dovedire a stării de nevoie în care se afla la momentul în care a fost racolată, nevoie generată de foamete, sărăcie, șomaj, etc., stare care să nu fi încetat în momentul luării hotărârii de a trece ilegal peste frontieră, fiind îndrumată sau călăuzită pentru aceasta.

Intenția, în cazul infracțiunii de trecere ilegală peste frontiera de stat prin îndrumare sau călăuzire a uneia sau mai multor persoane în scopul exploatării acesteia/acestora în alt stat de către traficant nu poate fi decât directă, calificată prin scop deoarece acțiunile care compun elementul material al laturii obiective au ca finalitate subiectivă scopul exploatării persoanei, urmărit de traficant.

Traficarea ființelor umane reprezintă un proces complex care presupune parcurgerea mai multor etape, caracterizate de desfășurarea de activități specifice.

Elementul material al infracțiunilor de trafic de persoane, prev. de art. 12 din Legea nr. 678/2001 și trafic de minori, prevăzut de art. 13 din Legea nr. 678/2001 se realizează printr-una sau mai multe dintre acțiunile prevăzute ca modalități alternative în normele incriminatoire, respectiv recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea, găzduirea sau primirea unei persoane, acțiuni care trebuie să fie efectuate în scopul exploatării victimei.

Recrutarea, ca modalitate alternativă prin care are loc traficarea, constă în atragerea victimei spre a fi exploatată în vederea obținerii de profit.

Transportarea presupune deplasarea victimei dintr-un loc în altul, fie în interiorul granițelor statului său de origine, fie din statul de origine a victimei în statul de destinație, ceea ce presupune cel mai adesea trecerea uneia sau mai multor linii de frontieră.

Transferarea constă în transmiterea victimei de la un traficant la altul, atunci când este vândută pur și simplu ca o marfă, inițial fără ca ea să știe sau face obiectul unei alte tranzacții încheiate între traficanți (de ex. schimbul).

Cazarea presupune instalarea unei persoane temporar într-o locuință ori într-un alt amplasament având această destinație.

Găzduirea este o modalitate de realizare a elementului material al infracțiunii de trafic de minori și semnifică primirea unei persoane într-o locuință și adăpostirea vremelnică a acesteia.

Primirea presupune preluarea victimei de către un traficant, de la un altul, ca urmare a unei tranzacții intervenite între cei doi.

Fiecare dintre aceste acțiuni este suficientă pentru realizarea elementului material al infracțiunii de trafic de persoane ori trafic de minori, atât în variantele tip, cât și în cele agravate.

Călăuzirea, care se poate realiza și prin *transportare*, este una din formele principale ale industriei ilegale de trafic de migranți, care este organizată la nivel internațional, pentru migrarea ilegală în special a cetățenilor din lumea a treia. Majoritatea migratorilor sunt oameni tineri apți de muncă, cu un nivel mai scăzut de pregătire, care nu cunosc limbi străine și nu au legături de rudenie, fiind total lipsiți de ajutor, stare de care profită călăuzele.

În cazul în care activitatea infracțională desfășurată de traficant reunește două sau mai multe dintre modalitățile alternative (de ex., făptuitorul mai întâi recrutează victima, apoi o transportă în țara de destinație unde o transferă unei alte persoane, în scopul exploatării), fapta acestuia nu va constitui un concurs de infracțiuni, ci o singură infracțiune compusă dintr-un ansamblu de acte diferite executate în baza unei rezoluții infracționale unice.

Elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 678/2001 presupune efectuarea de acțiuni de pregătire activităților de recrutare, transportare, transferare, cazare, găzduire sau primirea a unei persoane în scopul exploatării sale,

elaborarea de planuri în acest scop, stabilirea rolurilor și sarcinilor făptuitorilor, a mijloacelor și metodelor concrete de acțiune.

Art. 71 din Ordonanța de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României, a fost modificat prin legea nr. 39 din 21 ianuarie 2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate care, în cuprinsul art. 2, lit. a, definește grupul infracțional organizat grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material.

Elementul material al infracțiunilor de trafic de migrați, prev. de art. 71, al. 1, din Ordonanța de Urgență nr. 105 din 27 iunie 2001 privind frontiera de stat a României se realizează printr-una sau mai multe dintre acțiunile prevăzute ca modalități alternative în normele incriminatoare, respectiv racolarea, îndrumarea sau călăuzirea uneia sau mai multor persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat, precum și organizarea acestor activități.

După ce se traversează celelalte țări de tranzit urmează intrarea și instalarea în țara de destinație.

Migrația ilegală fiind, în prezent, una dintre manifestările transfrontaliere predominante ale criminalității internaționale organizate, care este generată de situația politică, socială și economică din țările de origine a migraților și care se poate dezvolta, de la caz la caz, în țările de tranzit, putând produce efecte grave în țările de destinație (țintă), poate fi limitată cu succes prin concentrarea efortului de administrare a probelor, dovedire a vinovăției membrilor rețelelor de migrație ilegală și destructurarea acestor rețele. Migrații, tratați ca victime, pot depune mărturii și ajuta la strângerea de probe în procesul penal derulat față de gruparea criminală.

Comisiile pentru Drepturi Civile și Dezvoltare din Parlamentul European, au adus în atenție în repetate rânduri, faptul că unul din scopurile sesiunilor de lucru a comisiilor sus-menționate este analiza implicațiilor în plan internațional a fenomenului migrației ilegale, a modului de gestionare și control al acestui fenomen, dar și aplicarea anumitor măsuri pe linia legalizării migrației – soluție identificată drept cea mai eficientă pentru reducerea fenomenului migrației ilegale.

S-a pus un accent deosebit pe necesitatea integrării sociale a migraților, dispariția discriminărilor de orice fel, dar și pe aceea a stabilirii unor politici și programe comune în Uniunea Europeană pentru migrație.

Pe baza acestor date considerăm necesară dispunerea unei politici lucide realiste și eficiente de combatere a migrației ilegale pe baza actelor normative utile și care reglementează fenomenul migrației.

